

Wilfried Van Aken, de Stabroekenaar die in 1983 als allereerste Belg deelnam aan Ironman Hawaï

“Een nieuwe rage uit Amerika”, heette het in 1983. Zwemmen, fietsen en lopen in één wedstrijd. Maar terwijl ze in België het woord triatlon nog moeten leren spellen, trekt één landgenoot al naar Hawaï om er aan de meest mythische wedstrijd van allemaal deel te nemen. De Ironman, waar deelnemers na tien uur kruipend over de streep komen. Stabroekenaar Wilfried Van Aken (72) over het avontuur van zijn leven: “Één keer en nooit meer, had ik mijn vrouw beloofd. Ik heb woord gehouden.”

Wim Vos

Wanneer hij voor het eerst van die Ironman gehoord had?

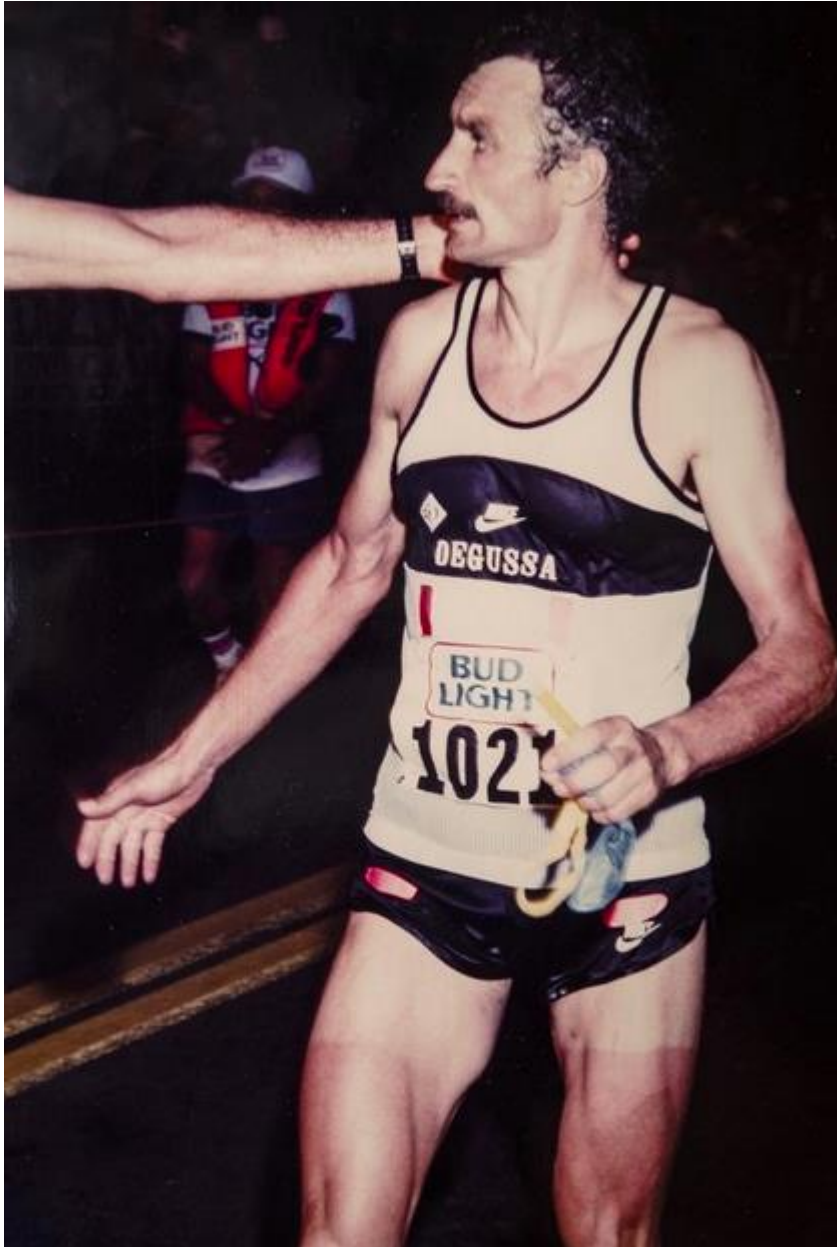
“Dat moet zo’n anderhalf jaar daarvoor geweest zijn. Ik zag er iets van op televisie.”

En toen was je meteen op het idee gekomen om zelf mee te doen?

“Mensen hebben mij dan aangesproken. Allez, Wilfried, gij kunt zwemmen, ge kunt fietsen en ge kunt lopen. Waarom begint gij daar eens niet aan?”

En dan ben je gewoon beginnen trainen?

“Euh... Eigenlijk wel, ja.”

© Gregory Van Gansen

Wat Einstein wist, weet ook -Wilfried Van Aken uit Stabroek: elk groot plan begint met een simpel idee. Van Aken is in 1983 een mid-dertiger die zijn kost verdient als arbeider in de petrochemie. "Volcontinu", voegt Van Aken er anno 2020 aan toe. "Vroege, late, nacht, weekends en feestdagen." Tussen de shifts door sport hij graag. En veel. En fanatiek. In zijn jonge jaren heeft hij zowat alles gedaan. "Gezwommen, gefietst, atletiek gedaan. Al zeg ik het zelf: niet slecht. 1'51" op de 800m, 31 minuten op de 10 km."

Het levert Van Aken in de jaren 70 tien keer de titel van Belgisch kampioen 'meervoudige sporten' op. Een weinig bekende competitie die net als triatlon zwemmen, lopen en fietsen combineert, maar in een minder veeleisende formule. Enkele weekends na mekaar worden verschillende proeven ingericht. Van Aken: "100m, 200m, een paar kampnummers... In het wielrennen reed je op de piste, de weg en zelfs in het veld. Daar deden makkelijk 250 mensen aan mee."

In het Antwerpse is het populair. Nationaal moet Van Aken het in het beste geval met een paar -regeltjes in de maandagkrant- stellen. “Terwijl Wilfried daar echt wel ne krak in was”, zegt Jef Konings, de man die u zo meteen zal leren kennen als belangrijkste nevenfiguur in dit verhaal. “En net toen kwam triatlon op. Iets nieuws uit Amerika. Met die beelden van Julie Moss in de Ironman in 1982. Heel België sprak daarover. Ook Wilfried. ‘Dat zou ik ook eens willen doen’, zei hij.” De beelden van Julie Moss. Wie ouder is dan 45 kan ze zo weer voor de geest halen. Voor de jongeren en diegenen met een slecht geheugen: tik op YouTube ‘Julie Moss, 1982, Ironman’ en in u ziet welke waanzin Wilfried Van Aken in 1983 op het idee brengt naar Hawaï te reizen. (zie de bewuste video hieronder). Julie Moss is een 23-jarige studente uit Californië die voor haar masterproef in 1982 aan de Ironman deelneemt. Tot haar eigen verrassing lijkt ze in de marathon comfortabel op weg naar de zege bij de vrouwen. Tot de man met de hamer toeslaat. Het is een reus met een joekel van een voorhamer. Op de beelden zie je Moss strompelen, als in de calvarie van Christus komt ze tot driemaal toe ten val, ze bevuilt zichzelf, zakt meermaals door haar benen om uiteindelijk de laatste tientallen meters letterlijk op handen en voeten naar de finish te kruipen. Tot overmaat van ramp wordt ze net dan ingehaald door een concurrente. Weg zege!

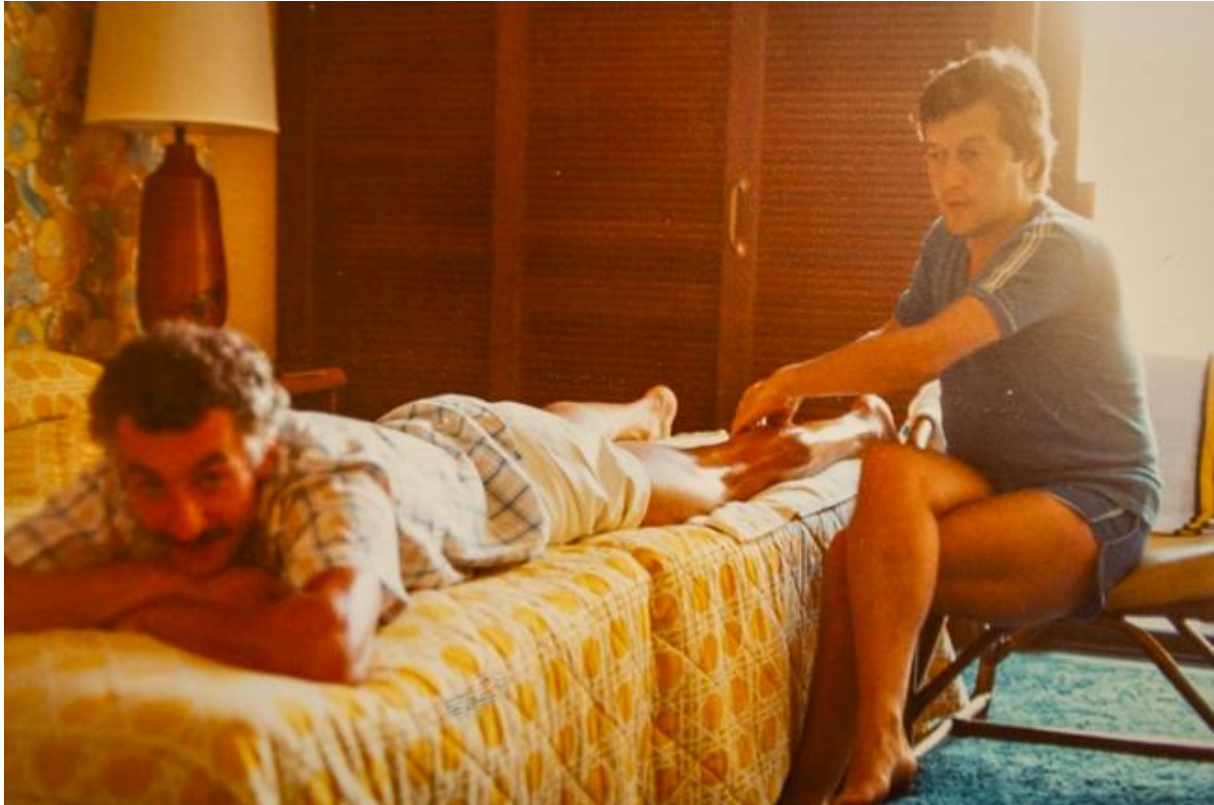
<https://www.youtube.com/watch?v=nVKqFAPdJIA>

De beelden van Julie Moss blijken het laatste zetje dat de Ironman nodig heeft om tot een mythe uit te groeien. Vijf jaar eerder was de wedstrijd nog ontstaan als een experiment. Er bestaan wilde verhalen over. Hoe Navy-commandant John Collins in Sports Illustrated zou gelezen hebben dat ene Eddy Merckx de grootste maximale zuurstof-opname had laten opmeten. Dat daarop in de Waikiki Swim Club in Hawaï de discussie was losgebarsten wie nu de beste atleten waren en dat hij daarom met een knotsgek voorstel op de proppen was gekomen. De waarheid is prozaïscher. Collins had in 1974 al aan de allereerste triatlon in San Diego deelgenomen en wilde iets gelijkaardigs proberen op Hawaï, maar dan langer en zwaarder. Vervolgens had hij besloten aan de al bestaande 3,8 km lange Waikiki-zwemwedstrijd en de Honolulu-marathon een lokale wielerronde toe te voegen en ze aan mekaar te rijgen tot één wedstrijd. Bij de eerste editie waren er vijftien deelnemers opgedoken, twaalf bereikten de finish. Gordon Haller was de beste in 1u46'58". Een jaar later waren er al meer geïnteresseerden. Maar vooral werd de wedstrijd dat jaar opgemerkt door Barry McDermott, een journalist van Sports Illustrated. Hij was op Hawaï voor een golfwedstrijd, maar had, toen hij de atleten ‘met de grenzen van het gezond verstand zag spotten’, een tien pagina's tellend artikel over de Ironman geschreven. Het stuk is zo beklijvend dat ABC terstond beslist om bij de volgende editie een cameraploeg te sturen. Prompt was Amerika overstag gegaan. Na de beelden van Moss volgt de rest van de wereld.

GEKKENWERK

Ruim een jaar duurt de voorbereiding van Wilfried Van Aken. “Werken, trainen, slapen, eten. Dat was het enige wat ik deed. Ik heb mijn vrouw moeten beloven dat ik er nooit een tweede keer aan zou beginnen. Trainings-schema's heeft hij niet. “Ik deed het allemaal op gevoel. Lactaattesten, inspanningsproeven, geen idee of ik er al van gehoord had. Ik betwijfel sowieso of ik naar iemand zou hebben geluisterd. Ik had over alles mijn gedacht. Ik was ook al 35. Vond dat ik wel wist hoe mijn lichaam in mekaar zat.”

Zijn deelnameticket heeft Van Aken snel op zak. Van kwalificatiewedstrijden is nog geen sprake. “Ik had een formulier opgestuurd dat zei dat ik een halve marathon in 1u05' kon lopen. Dat volstond.” Maar hij heeft wel een ander probleem. Hoe doe je wedstrijdritme op voor een sport die in België amper bestaat. In 1982 zijn er weliswaar, schuchter, in Brecht en Maasmechelen enkele aanzetjes tot eerste triatlons in België geweest. Maar met het oog op wat hem in Hawaï te wachten staat, is dat niet genoeg.

© Gregory Van Gansen

Daar komt Jef Konings in beeld. “Ik was zijn kinesist”, zegt hij. “Of ik voor hem geen halve triatlon kon organiseren in Brasschaat, vroeg Wilfried. ‘Kwestie van eens te zien waar ik sta.’ In juni 1983 hebben we met enkele verenigingen in Brasschaat dan volk en centen bijeengebracht. Ook om de trip naar Hawaï te kunnen betalen. Het is de eerste triatlon met enige uitstraling in België geworden. 123 mannen en twee vrouwen daagden op. Er was een Amerikaanse bij. Ik weet tot vandaag niet hoe die in Brasschaat is geraakt.” Maar voor het Belgische publiek blijft het wennen.

De nieuwe sport die triatlon is, zorgt zelfs voor felle discussies. Konings: “Tegenwoordig werken mensen bijna een triatlon af zoals ze vroeger te voet naar Scherpenheuvel gingen. Maar destijds werden daar debatten op tv over gevoerd. Of dat wel verantwoord was? Zeker zo’n Ironman? Was dat nog normaal?” Van Aken beaamt. “Of triatlon op dat moment voor freaks was? Misschien wel. Ik heb het zelf ook nog gekkenwerk genoemd.”

Maar op dat moment is dat zijn zorg niet. Van Aken wint de triatlon in Brasschaat en raakt er meer en meer van overtuigd dat hij met ambities naar Hawaï mag trekken. “Niet om te winnen, maar een plaats bij de eerste twintig? Daar geloofde ik echt in.” Nog meer als hij een maand voor zijn vertrek naar Hawaï de marathon van Berchem loopt. “Ik had ’s morgens nog vier kilometer gezwommen. Ik had nog nooit een marathon gelopen maar zette die avond, bijna met de vingers in de neus, een tijd van 2u26’ neer.”

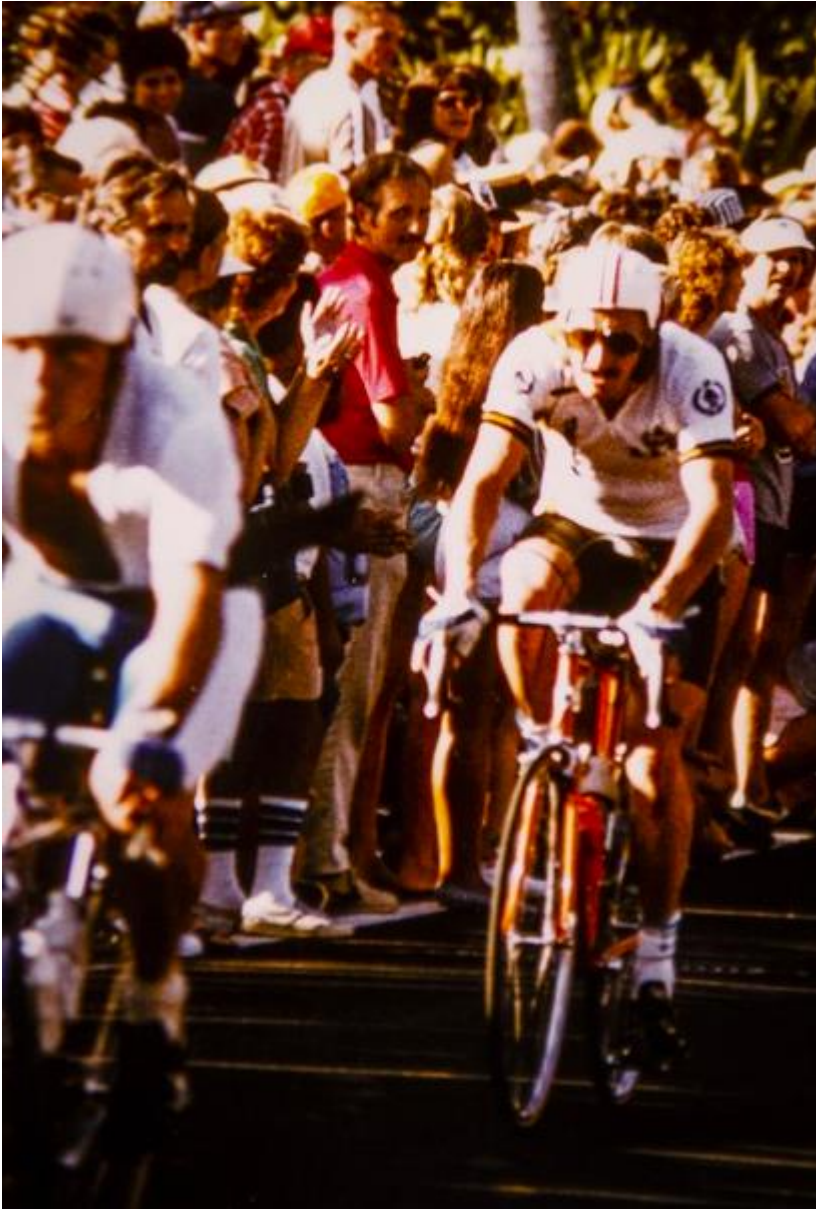

© Gregory Van Gansen

NEERGESTORTE HELIKOPTER

Met een handvol mensen zijn ze vertrokken. De kleine, allereerste Belgische delegatie richting Ironman. Van Aken die vrij neemt op zijn werk, zijn vrouw, Konings en nog enkele vrienden 'die alles uit eigen zak betaald hebben'. Op Schiphol voegen ze zich bij enkele Nederlanders die een jaar eerder de trip al hadden gemaakt. De States! Hawai! De Ironman! Toch? Konings: "Eerlijk? Voor mij was dat een beetje een desillusie. Ik heb later de Elfstedentocht meegemaakt als toeschouwer. Dat was om kiekenvol van te krijgen. Maar de Ironman? Het was een rommeltje. Je wist nooit waar je moest zijn. Van seingevers hadden ze nog nooit gehoord, de helft van de deelnemers waren backpackers en er reden zelfs auto's op het parcours. Onze triatlon in Brasschaat was beter georganiseerd. De lokale bevolking leek er ook niet wakker van te liggen. Een week later was het Big Billfish Tournament, een viswedstrijd. Vonden ze veel belangrijker."

Maar vooral voor Van Aken wordt het een teleurstelling. Al in het zwemmen krijgt hij een eerste tik. "Je stond al twintig minuten te watertrappelen voor het startschot klonk. Dan was het vechten om niet ondergeduwd te worden. Ik kwam uiteindelijk als 87ste uit het water." Het plan is om in het fietsen op te schuiven. "Maar het was heet, tot 45 graden, en er stond geweldig veel wind. Er is die dag een helikopter neergestort door de rukwinden. Zelfs bergaf moest je doorduwen om vooruit te geraken. Na drie kwart van het fietsen ben ik een eerste keer ten onder gegaan." Konings ziet het vanuit zijn huurauto waarmee hij "als padvinder" tot dichtbij het parcours is geraakt, lijdzaam aan. Na zes uur fietsen begint Van Aken, teruggezakt naar plaats 106, eindelijk aan zijn marathon. "Daar is het helemaal fout gelopen", zucht Van Aken. "Krampen, overall. Ik moest wandelen, even lopen, opnieuw wandelen..." Het is al donker als hij aankomt. Met een heel bekende naam in zijn buurt. "Gordon Haller. Hij had hetzelfde voor als ik. Het was mijn zwaarste wedstrijd ooit. Het resultaat was ernaar. 4u20' over het lopen. 11u29' over de hele triatlon. De 132ste tijd. Ik was sneller dan de eerste winnaar vijf jaar eerder. Een magere troost. Nog altijd vind ik dat ik met mijn kwaliteiten makkelijk een uur sneller had kunnen lopen. Dan eindig ik rond de twintigste plek. Daar had ik moeten zitten."

© Gregory Van Gansen

Maar daar zit hij niet. Vandaag weet Van Aken waarom. “Eten en drinken”, vat hij het bondig samen. “Ik had geen van de twee gedaan. Wie vandaag een marathon loopt, drinkt op voorhand al een liter. In mijn tijd wisten we niet hoe belangrijk dat was. Die marathon in Berchem had ik ook uitgelopen zonder één druppel water te drinken. In Hawaï zou mij dat zuur opbreken. Van de zenuwen had ik amper iets gegeten bij het ontbijt. En onderweg was het nog minder geweest. Ik had een banaan en een Mars mee. Na het fietsen zat die banaan nog in mijn achterzak en was de Mars gesmolten.”

STAMVADER

Van aan de zijlijn zal zijn meegereisde vrouw hem meermaals toeschreeuwen dat hij moet opgeven. Maar dat doet Van Aken niet. “Gelukkig. Ik ben nog altijd blij dat ik heb doorgezet.” Maar eenmaal aan de finish beleeft hij wel zijn eigen Julie Moss-momentje. “Niet onmiddellijk”, knikt hij. “Ik ben nog rustig naar mijn kamer gegaan. Maar daar sloeg de kramp toe.” Konings: “Met een man of zes hebben we aan zijn lijf zitten werken. Maar we kregen het niet onder controle.” Van Aken: “Ik kreeg ook hartritmestoornissen. Uiteindelijk is de medische dienst er aan te pas gekomen. Zo ver waren ze wel al in Hawaï. Na het fietsen was er al een controle. Wie er slecht uitzag, werd gewogen. Had je te

veel gewicht verloren, werd je uit de wedstrijd gehaald. Na de wedstrijd stonden er veldbedjes met baxters klaar. Vijf baxters hebben ze mij gegeven, én een ijsbad. Wat werkte. Een half uur later ben ik dood-gemoedereerd terug naar mijn kamer gegaan.”

Op die kamer zal Konings ondanks alles de champagne bovenhalen. “Hij had de wedstrijd toch uitgelopen”, herinnert hij zich. “Als eerste Belg ooit. Tot vandaag mag hij daar absoluut fier op zijn.” Bij zijn terugkeer in Europa staat er zelfs een flinke delegatie uit Brasschaat hem op te wachten. “Meer dan voor de hele Nederlandse ploeg samen”, glimlacht Van Aken. Maar toch zal de desillusie nog een tijd nazinderen. Niet bij Konings. Hij heeft de microbe te pakken en wordt snel daarna medeoprichter van de Belgische en Europese triatlonfederatie. Maar Van Aken heeft meer tijd nodig. Na hem zullen generaties Belgische triatleten de Ironman ontdekken en zelfs domineren. De titel van stamvader zal niemand hem ooit nog afpakken. Maar zelf zal hij de belofte aan zijn vrouw nakomen en nooit meer aan een triatlon van dat kaliber deelnemen. “Nog één keer ben ik teruggekeerd naar Hawaï, bij mijn vijftigste verjaardag. Dat was best emotioneel. Ergens blijf ik met wroeging zitten. Dat ik nooit heb kunnen rechtzetten wat er toen is fout gelopen.”

